

HÜKÜMET PROGRAMLARINDA GENÇLİK

Yard. Doç. Dr. Dilek Ç. Yeşiltuna*

Siyasal kültür, bir sosyal topluluğun (grup, ulus vb.) siyasal düşüncesi ve davranışlarını, siyasal kurumlarını ve en geniş anlamda "siyasetini" biçimlendiren önemli etmenlerden biri olarak, siyasal geleneklerin, yönelimlerin toplamı olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle, bir siyasal topluluğun siyasal nesnelere (anayasa, devlet, partiler, siyasal tarih v.b.) yönelim tarzıdır. (Parla, 1999; 71-85)

Bu temelde, hükümet programları da, siyasal kültürün içerdiği yönelimleri etkileyen siyasal nesnelere biri olarak, bizim çalışma malzememiz olmaktadır. Burada, söz konusu metinlerden hareketle, tarihsel süreçte NASIL bir GENÇLİK tanımı yapıldığı ortaya konulacak ve değişim eğilimi saptanacaktır.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte hedeflenen MODERN toplum yaratma projesi, yeni bir yurttaş tipinde somutlaşmış ve onu yaratmanın en önemli aracı da EĞİTİM olmuştur. Nitekim, GENÇ'e yönelik politika da uzun süre eğitim politikası çerçevesinde içerilmiştir. Dolayısıyla, hükümetlerin gençlere bakışını, çoğunlukla metinlerde biz de eğitim başlığı altında bulacağız.

Cumhuriyet tarihinin 1950'lere kadar olan dönemi bilindiği gibi tek parti dönemidir. Bu dönem Cumhuriyet'in temel ilkelerinin yerleştirilmesi anlamında çok önemli bir dönem olduğu gibi, dönemin Cumhuriyet Halk Partisi programı, aynı projenin somutlaştığı bir metin niteliğindedir. Bu özellik, CHP'nin meclise sunduğu hükümet programlarının çok kısa olmasında da görülebilmektedir.

Bu nedenle, söz konusu dönemde çalışma metnimiz, Parti Programları olurken, çok partili yaşama geçilmesiyle birlikte hükümet programları olacaktır (2).

1931 CHP. Programında Millî talim ve terbiyede temel ilkeler olarak şunlar yer alır. *"Maarif siyasetimizde temel taşı, cehlin izalesidir. Maarifimiz de her gün nispeten daha fazla çocuk ve vatandaş okutacak ve yetiştirecek bir program takip olunacaktır. Kuvvetli cumhuriyetçi, milliyetçi ve laik vatandaş yetiştirmek tahsilin her derecesi için mecburi ihtimam noktasıdır. Türk milletine, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Türkiye Devletine hürmet etmek ve ettirmek hassas bir vazife olarak telkin olunur.*

Fikri olduğu gibi bedeni inkişafa da ehemmiyet vermek ve bilhassa seciyeyi millî derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak büyük emeldir.

Terbiye ve tedriste takip edilen usul, bilgiyi vatandaş için maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden bir cihaz haline getirmektir.

Terbiye her türlü hurafeden ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, millî ve vatansever olmalıdır.

---

* E. Ü. Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Her tahsil ve terbiye müessesesinde talebenin teşebbüs kabiliyetini kırmamaya şefkat ve nüvazişle itina etmekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan vikaye için ciddi bir intizam ve inzibata ve samimi ahlak telakkisine alıştırmak mühim olduğu kanaatindeyiz.

Fırkamız, vatandaşların, Türkün derin tarihi bilmesine fevkalade ehemmiyet verir. Bu bilgi Türkün kabiliyet ve kudretini, nefesine itimat hislerini ve milli varlık için zarar verecek her cereyan önünde yıkılmaz mukavemetini besleyen mukaddes bir cevherdir.”

Bu temel ilkeler, 1935 CHP Programında da aynen tekrarlanır.

Görüldüğü gibi, C.H.P.'nin “*milli eğitim ve öğretim*” (talim terbiye) anlayışının temel ilkeleri çok açıktır. İlk olarak, cehaletin giderilmesi, öğrenimin yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Ardından ilkokul ve üniversite de dahil olmak üzere, “*öğrenimin her derecesi için zorunluluk arz eden, kuvvetli cumhuriyetçi, milliyetçi ve laik yurttaş yetiştirmek.*” Yani, tek partinin temel ilkelerini içselleştirmiş olan yurttaşlar yaratmak. Diğer bir ifadeyle “*eğitimin*” (talim ve terbiye) “*öğretim-öğrenime*” ağır bastığı bir yaklaşımdır.

İkinci tema, Türk Milletine ve Türkiye Devleti'ne saygı duymak ve duyurulmak özelliği de “*bir görev olarak telkin*” edilecektir.

“*Fikri olduğu gibi bedeni gelişmeye de önem*” verilecek (sağlam kafa sağlam vücutta bulunur), “*özellikle milli karakter derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere*” çıkarılacaktır. Böylece, bir genç kimliği inşa edilmesinde, zihin insanının yanı sıra beden inşası da içerilmektedir.

Eğitim ve öğretimde (terbiye öğretimden hep önce geliyor) izlenen yöntem, bilgiyi yurttaş için maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan bir araç haline getirmektir. (Bilgi kendi başına bir değer değil pragmatik ve maddiyatçı bir bakış.)

Eğitim, her türlü hurafeden ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, ulusal ve yurtsever olmalıdır. Bir başka deyişle, **doğru** DİN öğretilecek ve CHP programında kapsanan (ideoloji) fikirlerden başka fikirlere kapalı olacaktır.

Öğrencilerin girişim yeteneğini kırmamaya, bir sevgi ve okşayışla özen göstermekle birlikte, önemli olan, onları hayatta kusurlu olmaktan korumak için ciddi bir düzenlilik ve disipline ve içtenlikli bir ahlak anlayışına alıştırmaktır. (Burada özellikle düzen ve disiplin vurgusu dikkat çekicidir.)

1935 CHP programında, söz konusu hedefler ayrıntılandırılarak korunurken, yurttaşların vasıfları da, cumhuriyetçi, milliyetçi, laik olmaktan halkçı, devletçi ve devrimci sıfatları da eklenerek genişletilmiştir. Böylece “*Altı Ok*” ta ifadesini bulan ilkeler, yeni bir yurttaş kimliği yaratmadaki sosyalizasyonun temel ilkeleri olur. Yani, “*ideal yurttaş*” (Genç) söz konusu altı özelliği de bünyesinde taşıyandır. (Fikri karakter ve beden bütünlüğüyle)

1950-1960 dönemi, çok partili yaşama geçilmesiyle, Demokrat Parti'nin Adnan Menderes Başbakanlığında hükümetler kurduğu bir dönemdir. Söz konusu dönemde Demokrat Parti meclise beş kez hükümet programı sunmuştur. Bu programlarda gençleri ilgilendiren metinleri birkaç ayrıntıyla özetlersek: (3)

"Maddi bakımdan ne kadar ilerlemiş olursa olsun, milli ahlaki sarsılmaz esaslara dayanmayan, ruhunda manevi kıymetlere yer vermeyen bir cemiyetin, bu günkü karışık dünya şartları içinde kötü akıbetlere sürükleneceği tabiidir. Talim ve terbiye sisteminde bu gayeyi göz önünde bulundurmayan, gençliğini milli karakterine ve ananelerine göre manevi ve insani kıymetlerle teçhiz edemeyen bir memlekette ilmin ve teknik bilginin yayılmış olması, hür ve müstakil bir millet olarak yaşamının teminatı sayılamaz... Hükümetimiz, parti programımızda tespit edilmiş esaslar dairesinde, bu büyük milli davayı bir küll halinde ehemmiyetle ele alınmış bulunuyor. Tamamı ile demokratik bir ruh ile ve ilmin son neticelerine göre tespit edilecek geniş ve teferruatlı bir plan için maarif nimetini memleketin her tarafına müsavi şartlarla yaymayı temin edecek kanun tasarılarının hazırlıkları biter bitmez tasvibinize sunacağız." (I.Menderes)

"Demokratik inkılabımızın bugüne kadar elde edilmiş neticelerini mahfuz tutmakla kalmayıp, Anayasada vatandaş hak ve hürriyetlerine ve millet iradesine dayanan istikrarlı bir devlet nizamını teminat altında bulunduracak esaslı tadiller hazırlayıp huzurunuzda arz etmek kararındayız... Bununla muvazi olarak kanunlarımızda itiyatlarımızda ve telakkilerimizde tek parti devrinden arta kalan ne varsa tam olarak tasviye edeceğiz." (I.MENDERES)

*"...İrticai ve ırkçılık gibi aşırı cereyanları vasıta olarak kullanan ve çok defa kendini bu maskeler altında gizleyen aşırı solcu hareketlere karşı gereken bütün kanuni tedbirleri almakta asla tereddüt etmeyeceğiz. Biz bugünün şartları içinde aşırı sol cereyanları, fikir ve vicdan hürriyeti mevzuunda mütalaa etmek gafletinde bulunmayacağız...Fikir ve vicdan hürriyet perdesi altında,, bu ajanları **adalet pençesine çarpturmak** için icabeden kıstasları vusuf ve katiyetle tesbit etmek zaruretine inanıyoruz. İrticai tahrike asla müsaade etmemekle beraber din ve vicdan hürriyetlerinin icaplarına riayet edeceğiz. Hakiki laikliğin manasını biz böyle anlamaktayız."*

"Demokratik idarenin en sağlam teminatını kalplerde ve vicdanlarda ona karşı duyulan hürmet ve hasret hislerinde aramak icabeder. Aynı zamanda demokrasinin her şeyden evvel bir zihniyet, bir yaşayış ve tefekkür tarzı olduğunu unutamayız. O halde demokratik idarenin kuruluşunda, meselenin manevi cephesi yani zihniyet inkılabını tahakkuk ettirmek hususu her tedbirin başında gelir."(III. MENDERES)

"Yine bu dört sene içinde bütün vatan sathı on binlerce sözde siyasi mitinglerin sahnesi haline getirildi." (III. MENDERES)

Görüldüğü gibi Demokrat Parti iktidarı, ekonomik ilerleme anlayışını, özellikle milli ahlaki sarsılmaz esaslara dayanan, ruhunda manevi kıymetleri barındıran bir

topuma dayandırır. Talim ve terbiye sisteminin de bu amaçla, gençliği milli karakterine ve geleneklere göre manevi ve insani kıymetlerle donatılmış olması, onun hür ve müstakil bir millet olmasının teminatıdır.

Demokratik bir ruh ile maarif nimetlerini yaygınlaştırmayı planlarken, hazırlanacak kanun tasarılarıyla tek parti döneminden farklı bir toplum projesi sunmaktadır.

Buna karşın muhalif olana yönelik tepkisinde, (adaletin pençesine) önceki döneme yönelik değerlendirmesinde (kül devralma, enkaz) iktidarın söylemine yerleşecek olan sert bir tavır görülür. Diğer yandan tek parti döneminde birçok sorumluluk ve görevleri yerine getirmekle yükümlü görülen yurttaş, burada hakları ve hürriyetleri olan bir yurttaş konumuna gelirken, Cumhuriyetle hedeflenen ideal yurttaş anlayışından, belli oranda farklılaşmaktadır.

27 Mayıs Askeri Darbesi ile sonuçlanan hareket (tümüyle ulusal-reformist karakteriyle) Cumhuriyet rejimine sahip çıkma misyonunu üstlenmiştir (4). Dolayısıyla, Cumhuriyete sahip çıkmakla, korumakla ve bekçilik yapmakla görevli gençler, kendilerine atfedilen görevi yerine getirmiştir.

“27 Mayıs 1960 İnkılabının esas hedefi, yurdumuzda da demokratik nizamı bütün icapları, bütün müesseseleriyle, maddeten ve manen mümkün olan en kısa zamanda kurmaktır... Birleşmiş Milletler Anayasası, İnsan Hakları Beyannamesi, hukuk prensipleri ve milli ruh ve ihtiyaçlardan doğmuş olan eski Anayasamız ile milli gelenekler ve yurdumuzun özellikleri, yeni Anayasamız için ilham alınan başlıca kaynakları teşkil etmektedir.” (I. GÜRSEL)

“Milli Eğitim davası, baş davalarımızdandır. Demokrasinin kökleşmesi, soysuzlaşmamasının teminatı, önlenen iktisadi refahın tahakkuku, büyük kütlelerin, yeni yetişen nesillerin milli eğitimden en geniş ölçüde faydalanmasına bağlıdır...”

“Vazifede bulunduğumuz müddetçe İkinci Cumhuriyet ile, yeni Türk demokrasisinin, sağlam ve hiçbir kimse veya zümrenin tasallutuna maruz kalmayacak kudret ve selamette olmasını temin etmek(tir)...”

Burada açıkça, ilk Cumhuriyetin temel ilkelerinden söz edilmediği gibi, ikinci Cumhuriyet tanımlaması ve eski Anayasanın, milli gelenekler ve ülke özellikleri gözetilerek yeni Anayasanın oluşturulmasından söz edilir. Ayrıca, 1960 öncesi çok parti deneyiminin soysuzlaşma girişimi gibi değerlendirildiği ve gençleri bundan korumanın yolunun yine milli eğitim de görüldüğü dikkat çekmektedir.

20.11.1961 VIII. İnönü Hükümet Programında ifadelerde değişme gözlenir.

“Cumhuriyet Hükümeti, bütün üyeleriyle, Atatürk islahatının ilkeleri üzerinde kararlıdır...”

“Milli Eğitim, sadece genç nesilleri yetiştirmenin bir vasıtası değil, aynı zamanda milli kalkınmayı hızlandıracak ve gerçekleştirecek verimli bir yatırım

olarak öne alınmıştır... Orta ve yüksek öğretim kurumlarımız iyi yetiştirme esasına göre düzenlenecektir.”

“**Memleketin ihtiyacı olan alanlarda yüksek vasıflı ilim ve fen adamları ve araştırmacılar yetiştirmek için tedbirler alacağız.**”

“Başbakanlığa bağlı olan müesseseler arasında, *Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü* için mütehasıların eliyle takip edilen programın takibine çalışacağız.”

“*Vatandaşın vicdan, dini inanç kanaat hürriyeti, Anayasa'nın hükümlerine göre dikkatle korunacaktır.*”

“Türkiye’de rejim Atatürk **devrimleri** üzerine kurulmuş bir demokrasi idaresidir. Anayasamızda tarifini bulan Atatürk milliyetçiliği ve laik **Devlet** idaresi esastır.” Hükümetimiz **aşırı sağcılık** ve **solculuk** akımlarına karşı koyacaktır (IX. İNÖNÜ)

“27 Mayıs ihtilali, meşruluğunu kaybetmiş bir idareye karşı Türk Milletinin direnme hakkını kullanmasıdır...”

“Atatürk Devrimlerinden geri dönülemeyeceği ve Türk milletinin ancak bu devrimler yönünde giderek ilerleyebileceği şuuru 27 Mayıs devriminden bu yana daha çok kökleşti.”(X. İNÖNÜ)

“Mili eğitimde amacımız; yurttaşların eşit eğitim imkanları içinde, istidat ve kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde yetişmelerini sağlamaktır.”

“Memleketin ümit ve istikbali olan gençliği, **şahsiyet sahibi** ve **milliyetçi** bir ruh içinde yetiştirmek, onların gerek tahsil çağlarında gerekse hayata atılış devresindeki ihtiyaçlarını karşılamak baş hedefimizdir. Memleket çocuklarının milletimize ve insanlığa yararlı olması, yurt kalkınması için gerekli bütün vasıfları kazanması hususunda büyük gayret gösterilecektir.” (ÜRĞÜPLÜ)

Böylece 1960-70 Dönemi Cumhuriyetin temel ilkelerini korumakla birlikte, hükümet programlarında demokrasi kavramı sıklıkla kullanılmaya başlanmış, ülke gerçeklerine dikkat çekilmiş, şahsiyet sahibi olma, milliyetçi olma niteliğinin önüne geçmiştir. Gençlik, kalkınma programlarındaki pragmatik ekonomik bakışım dışında, kendi milletine yararlı olmanın yanında insanlığı da yararlı olması gereken kesim olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca GENÇLERİN (aşırısına izin vermemek koşuluyla) sağ ve sol akımlar içinde yer almasından söz edilebilmektedir. Nitekim bu dönem gençliğin genel olarak düşünsel planda eylemlilik gösterdiği ve toplumsal sorunlara duyarlı olduğu bir dönem olarak 12 Mart muhtırasıyla sonuçlanmıştır.

Ardından kurulan ilk hükümetin programında (I. ERİM) ilk ilke “Atatürk ilkelerinin ve devrimlerinin tüm olarak uygulanması” olurken son ilke de “Gençliğin temel sorunlarının ele alınması” olmaktadır. Bu temelde de ileriki bölümlerde öğrenci artışının getirdiği talepleri karşılamak onlara ekonomik

kolaylıklar sağlamak gibi hedeflerle, gençliğin temel sorunları yine eğitim sürecinde çözülmeye çalışılmaktadır.

“Eğitim sistemimizde kökten reform yapılacaktır.”

“...Cumhuriyet kanunlarını hiçe sayarcasına ve “eylem yapıyoruz, devrimciyiz, şeriatçıyız, mukaddesatçıyız” gibi sözlerle devlet düzenine karşı zorlama davranışlarını sürdürenler, **devleti bütün heybeti** ile karşılarında bulacaklarından ve Cumhuriyet Kanunlarının **pençesine** verileceklerinden bir an bile şüphe ederlerse çok yanlış olacaklardır.”

“Türk gençliğinin Atatürk ilkelerine **bağlılığına** yapıcı ve yaratıcı gücüne güvenimiz tamdır...” (I. ERİM)

“Gençlerimizi yarının milli görev ve sorumluluklarını yüklenebilecek üstün vasıflarla yetiştirmek, milli **kalkınma** çabamızın en verimli **yatırımlarından** biridir...” (II. ERİM)

“Komünizm ve her türlü bölücü ve aşırı faaliyetler öncelikle üzerinde duracağımız konular olacaktır...”

Gençlerimizin körpe dimağlarını **tek taraflı propagandanın** zararlı etkilerinden kurtarmak lazımdır.” (MELEN)

“Gençliğe kuşkuyla ve korkuyla değil, güvenle ve sevgiyle bakacağız. Siyasal ve sosyal düşünceleri ne kadar ayrı olursa olsun gençlerimiz... arasında kardeşliğin gerçekleşeceği sevginin yeşereceği bir ortam hazırlamayı başta gelen ödevlerimizden biri sayacağız. Böylece toplumsal barış ve huzur filizlerini gençliğimiz içinden verecektir.” (I. ECEVİT 1974)

“Öğrenciler arasında siyasal düşüncelerine göre ayırım yapılması ve okulların, uygarca tartışma ölçüleri ötesinde, siyasal çatışma yerlerine dönüştürülmesi kesinlikle önlenecektir.”

“İzleyeceğimiz eğitim politikası; özgürlükçü demokrasiyi güçlendirici, insanlıkçı ve barışçı; Atatürk ilkelerini ve milliyetçiliğini, **Devletimizin güvencesi** olarak ve çağdaş uygarlığın göstergesi olarak yeni kuşakların bilincinde yaşatıcı; Milli birliği ve bağımsızlığı güçlendirici; olacaktır...” (II. ECEVİT 1977)

“Memlekette asayiş ve huzuru bozanların, zora ve silaha dayanan eylemlere başvuranların, anayasa düzeni yerine totaliter bir düzen getirmek isteyenlerin meşru zeminlerde, **Devletin meşru gücü** ile kanuni yollarla tesirsiz hale getirilmeleri lazımdır.” (VI. DEMİREL 1979-80)

“Eğitimimiz, beynelmilelci ve **Marksist** tesirlerden kurtarılacak idarede, mevzuatta, ders programları ve kitaplarında, kültürel faaliyet ve neşriyatta, eğitimin milliliği temel ilke olarak korunacak ve itibar görecektir.” (VI. DEMİREL)

“Milli ve manevi değerlerimize gönülden bağlı Türk gençlerinin, Devletimize ve onun bütünlüğüne, milletimize, onun birlik ve beraberliğine sahiplik şuru şüphe götürmez.” (VI. DEMİREL)

Görüldüğü gibi 1970-80 Dönemi gençliğin son derece politize olduğu ve farklı siyasal görüşler temelinde gruplaştığı bir dönemdir. Bu gruplardan öncelikle devrimciler olmak üzere diğerleri, ki hepsi siyasal iktidarın gözünde düzen karşıtıdır, heybetli devletin kanunlarının pençesine verilecek gençlerdir. Diğerlerinin de zararlı propagandadan kurtarılması, korunması gerekir. Dönemin başat özelliği gençlik ve siyasal iktidarlar arasında güvensizlik olurken, heybetli *“devletin kanuni pençesi”* ifadesi ilerleyen yıllarda yerini *“devletin meşru gücüne”* bırakır. Çözüm yine *“milli”* bir eğitim sisteminde aranır. Fakat çözüm farklı kaynaktan gelir!

“Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye Cumhuriyetini koruma ve kollama görevini yerine getirerek 12 Eylül 1980 tarihinde Devlet yönetimini üstlenmiştir.” (ULUSU 1980).

“Atatürk ilkeleri bir tarafa bırakılmış, yeni nesiller Atatürk milliyetçiliğinden, milli şuur ve ülkülerden habersiz kalarak, yabancı ideolojilerin etkisine terk edilmiştir.”

“Çocuklarımızı ve gençlerimiz, milli ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, bilgili; Türkiye'nin meselelerinin ancak milli birlik ve dayanışma ile, ilmi ve akılcı yaklaşımlarla, gayret ve fedakarlıklarla çözebileceğine inanan; herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medeni birer insan olarak yetiştirmeliyiz. İnsanın yetiştirilmesi için yapılan harcamaları en verimli yatırım sayan Hükümetimiz eğitim ve öğretime büyük önem verecektir.” (I. ÖZAL)

“Yabancı dil, mesleki gelişme ve başarının olduğu kadar, dış ticaret, milletlerarası ilişkiler, ilim, sanat ve kültür alışverişinin de temel aracı haline gelmiştir. Bu yüzden orta ve yükseköğretim yapan gençlerimizin asgari bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için gerekli bütün tedbirlerin alınmasını elzem görüyoruz.” (I. ÖZAL)

“Milli Eğitim politikasını ve hizmetlerini ülkemiz ve milletimiz için, en önemli ve öncelikli bir devlet politikası olarak görüyoruz...Ancak 2000'li yılların eşliğinde, bilgi toplumu çağında yaşadığımızın da bilincindeyiz. Milli Eğitim sistemimize yeni bir anlayış, yeni bir yapılanma, bunun gereği olan yeni bir uygulama, değerlendirme ve yönlendirme görev ve sorumlulukları yüklediğinin de anlayışı içindeyiz.” (I. YILMAZ, 1991)

“Gelişen dünya ile bütünleşme ve evrensel değerleri savunma, Türkiye'nin kendi gelenekleri ile bağdaştırarak sürdüreceği bir gelişme sürecidir. Türkiye, gelişmişlik yoluna devam ederken, bu süreçten ayrılmayı asla düşünmemektedir.” (VII. DEMİREL)

“Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken **farkları** olması **doğaldır...**”

“Çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sistemi oluşturulacak ve yürürlüğe konacaktır.”

“Öğretim programları ve ders kitapları **evrensel ölçülere**, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı, yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır.”

“Üniversite, tüm görüş ve düşüncelerin ifadesini bulduğu bir bilim mabedi olacaktır.”

“Gençlerimizin yaratıcı yetenekleri ekonomik kalkınmamızın da, kültür zenginliğimizin de temel dayanağı ve en değerli hazinesidir.”

“Okul içinde ve okul dışında bulunan, çalışan ve çalışmayan günümüz gençliğinin boş zamanlarının değerlendirilmesi için gerekli önlemler alınacak ve bu konuda yasal düzenlemeler yapılarak, gençliğimiz ileri ülkeler gençliğinin düzeyine çıkartılacaktır.” (VII. DEMİREL)

“... Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınması çabaları devam edecektir. Gençliğin, yarınlara teminatı olduğu düşüncesinden hareketle 1993 yılından itibaren ÖSYM sınavında başarılı olan ilk 1000 öğrenci karşılıksız olarak yurt dışında eğitim yapmak üzere gönderilecektir.

Hızlı bir sosyal ve teknolojik gelişme ile bütünleşmiş bir çağdaş yaşamda, değişim ve gelişmelerin hızını izleyebilmek, ancak, genç kadroların ve **genç düşünce biçimlerinin** toplum ve devlet hayatına olabildiğince erken katılması ile mümkün olabilecektir. Siyasal yaşama katılma dahil, gençliğin önündeki engeller ayıklanacaktır.” (I. ÇİLLER 1995)

“Devletin temel görevi, bilgi çağının gerektirdiği insanı yetiştirmek ve yeteneklerini en iyi biçimde kullanacakları gerekli ortamı ve imkanları sağlamaktır.” (II. YILMAZ)

“... Bu eğitimi alan gençlerimiz, kendi işlerini kurmaları için özendirilecek ve kendilerine iş yeri kurma kredisi sağlanacaktır.” (II. YILMAZ)

“Vakıf üniversitelerinin kurulması teşvik edilecektir.” (II. YILMAZ)

“Eğitimde, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır.” (ERBAKAN 1996)

“Geleceğimizin güvencesi olan gençlerimizin, **Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı**, sağlıklı, bilgili ve nitelikli olarak yetiştirilmesi için **her türlü önlem** alınacaktır.” (V. ECEVİT)

“... Küreselleşme olgusunu yaşadığımız ve 21. yüzyıla girmekte olduğumuz bu dönemde, ülkemizin ulusal kültür ve sanatı ile diğer uluslar arasında kendi kimliğiyle yer alabilmesi için temel kurumsal alt yapının oluşması sağlanacaktır.”

“Eğitim kurumlarında ideolojik kutuplaşma ve çatışmalara fırsat verilmeyecektir.”
(V. ECEVİT)

“Küreselleşme ve bilgi toplumuna dönük gelişmeler, **geleneksel devlet ve yönetim yaklaşımlarını** büyük ölçüde **geçersiz** hale getirmiştir.” (GÜL 2002)

“Hedefimiz, özgür düşünceli, kendi başına karar verebilen, **sorgulayan**, kendi toplumunun ve evrensel anlayışın doğrularından haberdar, ahlaki değerlere duyarlı ve hayatın güçlükleri ile baş edebilecek donanımlı ve yetenekli gençler yetiştirmektir.”

“Toplumumuzun dinamizmini ve yenileşme arzusunu siyasete taşımak amacıyla seçilme yaşı 25'e indirilecektir.” (GÜL)

Sonuç itibariyle, GENÇLERİN, yabancı ideolojilerin etkisine girmesi ve Atatürk ilkelerinden ve milliyetçiliğinden uzaklaşması gerekçesiyle, ordunun yönetime el koyduğu 1980'den itibaren, siyasal iktidarların gençlik söyleminde belirgin bir farklılaşma görülür.

Farklı eğilimleri bir çatı altında toplayan ANAP iktidarı, için genç, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı olmaya önem vermekle birlikte, Türkiye'nin meselelerini bilimsel ve akılcı yaklaşımlarla çözebileceğine inanan, herkese hoşgörülle bakan, medeni bir insan olmalıdır. Ayrıca ortaokul ve üstü öğretim sürecinde yer alan bütün gençlerin en az bir yabancı dil bilmeleri zorunludur. Çünkü, dışa açılma politikası temelinde, artık gençler her alanda uluslar arası ilişkiler kuracaklardır, bunun temel aracı da yabancı dil olmaktadır.

Ardından gelen Yılmaz hükümeti, bilgi toplumuna uygun bir Milli Eğitim sistemi hedeflerken, Demirel hükümeti de gelişen dünya ile bütünleşmeyi evrensel ile ulusalın bağdaştırılmasında görür. Daha da önemlisi, yurттаşlar arasında düşünce, inanç, dil ve köken farklılıklarının olması doğal kabul edilir. Öğretim programları evrensel ölçülere göre düzenlenerek, araştırmacı, yaratıcı ve bağımsız bir kişilik yaratılacaktır.

Üniversitelerde tüm düşünceler ifade edilebilecektir.

Gençlerin toplumsal ve siyasal yaşama mümkün olduğu kadar erken katılmaları sağlanacaktır.

Nitelikli gençler girişimci olmaya yönlendirilecektir.

1983-1999 yılları arasında, Erbakan başkanlığındaki hükümet programı da dahil olmak üzere birbirini besleyerek gelen bu söylemde, 57. Ecevit hükümetiyle birlikte “*milli olan*”a daha fazla vurgu yapılır. Yanı sıra, istendik gencin yetiştirilmesi için

“her türlü önlem alınacağı” ifadesindeki sertlik, önceki dönemlerin “kanunların pençesine verme” ifadesini çağırıştır.

Son hükümet programı olan Gül’ün başbakanlığını getiren programda, Atatürk’ün Kemalizm’in ya da Cumhuriyetin temel ilkelerinden, önceki hükümet programlarından farklı olarak, hiç söz edilmez. Burada temel alınan M.K. Atatürk’ün “muasır medeniyet seviyesini aşma” hedefidir. Bu da söz konusu hükümete göre geleneksel devlet ve yönetim yaklaşımlarının değiştirilmesiyle sağlanacaktır. Bunu yapmanın yolu da seçilenlerin gençleştirilmesinin yanında, özgür düşünebilen, karar verebilen ve sorgulayan donanımlı gençler yetiştirmeden geçmektedir.

Artık gençlerden, hem kendi toplumlarının hem de evrensel anlayışın doğrularını sorgulaması beklenmektedir. Böylece, siyasal iktidarın belirlediği bazı temel ilkelere koşulsuz uyması, sahiplenmesi ve koruması beklenen gençlik anlayışından, kendisine sunulan her türlü doğruyu sorgulayan gençlik anlayışına doğru bir değişim yaşandığı görülmektedir. Burada temelde sorgulanan Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren devlette hakim olan zihniyet olmaktadır. Bu sorgulamanın düzeyini, kapsamını, etkinliğini, kısaca yapısını belirleyecek olan da hiç sorgulanamayanların sorgulamaya yönelik tepkileri kadar uluslar arası ilişkilerin içerdiği yönelimin yapısı olacaktır.

Dipnotlar

1. Taha Parla, Türkiye’de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları Cilt :1 “Atatürk’ün Nutuk’u” iletişim yay., 1991. sf. 9-10
2. Tek parti dönemi, Taha Parla’nın Tarihiye’de T. Parla’dan aktarılmıştır. Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları, Cilt : 3 “Kemalist Tek-Parti ideolojisi ve CHP’nin Altı Ok’u”, iletişim yay., 1995, sf: 71-85
3. Hükümet programları, www.tbmm.gov.tr, metin üzerindeki koyulaştırmalar yazar tarafından yapılmıştır.
4. N. Narlı, S. Birlik, A. Gizer, “Gençlik”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi c:12, İletişim yay., 1996, sf: 551